

SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva.

Zvezek 3. V TRSTU, 29. januarija 1898. Letnik II.

o božični noči.

Objel je mrak zvonike vitke in palače krasne,
Na stolico se zgrinja noč božična,
Noč sveta — ktera srečo, mir prinaša.
Izložb visoka okna bajno so že razsvetljena,
Po ulicah pa ljudstvo se peha in vreje,
Zavitek oni nosi — ta zaboj.
In za gardinami, ki s svilo, zlatom so pretkane
Drevesce v blesku dviga se božično,
Z darilci dragimi preobloženo.
Otročji smeh odmeva ljubko po dvorani širni
Po lučicah in po darilcih krasnih
Ročice steza detece nedolžno.
Ob voglu tam, kjer vije ulica se v polutemo
Stoji mož mračen in zamišljen gleda
Zavese gori — čuje smeh in vsklik. —
Zdaj vzdrami se. Domov hiti v podstrešno, revno sobo,
Domov, kjer žena, dete težko čaka
Kdaj atej pride in prinese kruha.
Iz bornih okenc že mu lije moten svit naproti,
Oj tam drevesce ne blesti božično,
Tam so darilce glad in mraz strahotni.
Zasopel ves — odpahne duri, zajechi bolešno,
Drhti . . . oh, bede grozne dete mu umira,
Očesca že meglenà v smrtno luč upira.
In z ženo gladno zgrudi se ob postelji jedinca
V tej sveti noči — vzdihla strt, uničen —
Krog pobledelih ustec pa smehljaj nebeški plava
In detece že z angelji na zemljo kliče: Slava!

Kristina.

Pravica do sreče.

Povest.

Ruski spisal I. N. Potapenko; poslovenil A. Pahar.

I.

— Postaja Čaplino! Vlak stoji dve minuti!

Ta klic je ostro zazvenel v ušesih Kurtánova, nató se je ponovil tiše in povsem tiho v tretje, ko je sprevodnik brzo gredé dešel do zadnjega vagona. Ta naznanila so zvenéla skozi okna vagona, vedno enako službeno-krikljivo, brezčutno, menjáje postaje kakor Tihtjejevko z Bridlovko, Bridlovko z Čubovko, in tako brez konca in kraja; davno se je že Kurtánov nehal zanimati zánje in oživiljal je le tedaj, kadar se je naznanjalo namesto dveh deset minut in se dostavljala beseda „buffet“. Tedaj je izstopal in brez vse slasti pojedal kruh sè surovim maslom ali kotleto in izpival po čašo čaja. A vsoga tega se je na konec naveličal, lotila se ga je globoka resignácija, umevna edino potniku, vozečemu se osamelemu po stepni progi, kjer je vse enolično, mrtvo in tuje.

Vendar je pri tem klicu, sam ne vedé zakaj, vzdignil glavo. „Čaplino!?“ — je ponavljal poluvprašaje: — „Čaplino, Čaplino?! . . .“ — Ni mu še bilo popolnoma jasno zakaj, ni se še oprijel nobenega načrta, edino le pod utisom naznanila o „dveh minutah“, je že prijel za kovčeg in podglavnik, kakor potnik, kateremu je treba takoj izstopiti. No, sledeča misel je bila že docela jasna.

„Čaplino! Res, to je posestvo Griše, Grigorija Petróviča Pozdneva! Kaka prilika! Ne mudi se mi nikamor . . . Trije dnevi mi ostajajo! Pogledam, kaj se je naredilo iz njega. A glavno — oddahnem si od morilno dolgočasne poti . . .“

In že je vzel, ne ugibáje dalje, svojo prtljago in podglavnik ter stopil na postajo. Sprevodnik, stojé v dverih, ga je pogledal začujeno. Spremljáje vlak skoro od državne meje, je poznal on vse potnike in se spominjal, da ima ta suhljati gospod z nervnim licom listek do Moskve.

— Ostanete? — je vprašal.

— Da, oddahnem si . . . Utrujen sem! — odgovoril je Kurtánov, ki se je tudi bil navadil sprevodnika in ga prišteval nekako svojim znancom.

— Ne najdete gostilne . . . To je navadno selo! — je rekel sè sočuvstvom sprevodnik.

— Nič ne dé . . . Imam prijatelja tu! . . .

— A, to je druga! — je dejal sprevodnik z glasom človeka, potolaženega v vznemirljivih čuvstvih.

Vlak je odšel. Kurtánov je ostavil svojo prtljago edinemu strežniku, vprašaje ga, kako pride do posestva, ter odšel peš po poti, katero mu je oni pokazal.

Bil je gorák dan meseca avgusta. Južno solnce je palilo neusmiljeno. Kurtánov je šel po široki vaški ulici, mej dvema vrstama kmetskih hiš, izza katerih so moléli vrhovi stogov (kozolcev) in kóp, slikovito zloženih iz snopja. Srečavali so ga ljudje v platnenih srajcah, z odpetimi potnimi prsi, v širokih hlačah ter bosí. Snemali so pokrivala in ga pozdravljali, kakor starega znanca. Vmes so bile tudi ženske.

Z nekega dvora pa se je slišalo nič dobrega obetajoče renčanje jeznege psa, no več se ni zgodilo, in Kurtánov je srečno prešel vse selo, šel mimo mlina, stoječega na prigorji, in zagledal na sto korakov malo rečico, gost dvedesjatinski vrt in bel kameniti, dvonadstropni dom sè zeleno železno streho.

Približavši se k plotu, narejenemu iz palic, je zagledal v senci okroglo mizo, za njo pa malo družbo, ki je očevidno obedovala. Njega so tudi zapazili takoj. Debel mož v telovniku, brez vrhovne suknje, je kriknil na hudega prepelčarja (psa), ki je jel srdito lajati na gosta, a potem vstal in prišel do lese. A komaj jo je odprl ter hotel vprašati — „Kaj je ugodno?“ — je odstopil nazaj in pokazal veliko začunjenje.

-- Andrej ?

— Griša ?

Nekaj sekund je bilo, kakor da ne bi hotela spoznati drug družega, a potem sta se radostno poljubila. Kurtánov je bil vendar še nekako v zadregi. Dasi ni mogel dvomiti o istinitosti Grigorija Petróviča Pozdneva, bila je vendar sprememba, katero je videl na njem, tako velika, da se je zdela na prvi pogled nenaravna.

Pred štirimi leti sta ostavila oba univerzo. Pozdnev je svež, rudeč mladenič, nekoliko flegmatičen, nekoliko robot, neprijatelj dolgih prepirov, „enozložnik“, kakor so ga imenovali. No, zdelo se je, da prihaja to le od maloruske lenobe. Končavši univerzo, — bogve zakaj kot filolog — je takoj sklenil zabiti na vselej filologijo, odpeljati se na posestvo in udati se gospodarstvu Kurtánov se je posvetil znanosti in se je vračal zdaj z inozemskega naročenega potovanja, da prejme učenjaško diplomo in profesuro. Štiri leta menda niso izpremenila toliko Kurtánova, da bi se bil Pozdnev posebno čudil. Ko je ta zagledal tovariša, zdelo se mu je, da ga je videl še-le včeraj. Sam Grigorij Petróvič pa se je čudovito izpremenil. Nikdar ni bilo misliti, da iz tega natančnega, malenkostnega gledè na vnanjost, tankega, lepo vzrastnega mladeniča, postane tak debelih (tolstják), s takim trebuškom, s puhlimi lici in napetimi trepalkami. Obleka njegova in vsa vnanjost je bila skrajno zanemarjena. Telovnik mu je zlezl kvišku in izpod njega je okolo in okolo gledala rubaha (srajca).

Za mizo so bili še trije: star gospod sumljive vnanjosti, tako zanemarjen kakor Pozdnev, no oblečen v nekako dolgo vrhovno suknjo;

imel je rudeč obraz z malimi sivimi kocinami, z rumenimi brki in smešno velikim nosom. Predstavlja ga, se je reklo o njem: — „moj stric!“ Stara dama pa je imela nasprotno smešno majhen nos in vse njeno lice je bilo nagubano in rumeno, kakor na stoletnih starkah, no na tankih ustnah je neprestano igral neumen nasméh. Bila je v bluzi brez kroja, ponošeni in zamazani. Glede na njo je rekel Pozdnev samo „moja sorodnica“. Vsi trije — Pozdnev, stric in „sorodnica“, — so napravljali utis ljudij, ki so opustili vse ozire na vnanjost, na dostojnost, utis zanemarnjenih, propalih ljudi. In vsi so se nekako zbrali na oni strani mize, kjer je stala karafa z „nastavljenim“ žganjem. Na drugem konci mize je sedela mlada ženska v prosti rujavi obleki, visoka, stasna, z lepim ovalnim, nenavadno bledim in rumenim licem. Držala se je pravilno, nekoliko prisiljeno in je v vsem svojem bitju kazala, da neprestano protestuje zoper to skupino in zoper vse, kar se je godilo za mizo.

— Moja soproga, Darja Pavlovna! — je dejal Pozdnev, ko se ji je Kurtánov poklonil. Sè strogim obrazom, nabranimi obrvi, sè stisnjenimi tankimi ustnami je odgovorila na njegov poklon z lahnim nagibom glave.

Kurtánov je sel nekoliko daleč od mize in dejal, da je že obedoval. Slika, katero je našel pri starem svojem tovarišu, se mu je zdela toli čudna in nenadna, da nikakor ni mogel zbrati svojih mislij in da je raztreseno odgovarjal na vprašanja Pozdneva, — navadna vprašanja, ki so obična, kadar se ljudje dolgo ne vidijo, — odkod prihaja, kako živi, ali se je oženil i. t. d. Stric je vsak hip nalival iz karafe in pri tem nekako komično vzdigoval kupico ter govoril: „Z dovoljenjem prekrasnih dam.“ „Sorodnica“ je veselo cvilila, a Darja Pavlovna je zategovala obraz in naglo migala s trepalnicami. Kuhalo se je mej njimi nekaj gabnega. Kurtánovu se je zdelo, da hoče rudečelični starec sè svojim vedenjem na vsak način razžaliti mlado žensko, in čudno se mu je zdelo, da se Pozdnev ni brigal za to, kakor da bi bilo vse v redu.

Pozdnev je dejal, da se veseli prijatelja, no iskrena radost se je opažala na njem samo v prvi minuti svidanja, potem je postal ravnodušen in je vpraševal brez vsake radovednosti in sočutja, kakor oficijalni asistent pri skušnji.

Ko so podali in pojedli še sladkarije, je Darja Pavlovna takoj vstala in odšla v hišo. Strijc je pri tem zamižal na levo oko in namigal z desnim, sorodnica pa je zacvilila.

— Glej, to ti priporočam — idijotka je! — rekel je Pozdnev, naravnost kazaje na starko.

Kurtánov je ves vztrepetal in je pogledal gospodarja znedeno in začudeno. Mislil je, da je Pozdnev nekako pozabil, da je dama tukaj, ali da je nehoté izgovoril nepravo besedo. No, dama nikakor ni bila užalje-

na in takrat celó zacvilila ni. Videlo se je, da je bila takih priporočil vajena.

— A ta tukaj, stric, — je nadaljeval Pozdnev — ta je pripravljen za kupico žganja prodati rodnega očeta . . .

— Rajnega? — je vzkliknil strijc in se veselo nasmejal.

— Tudi rajnega! — potrdil je Gregorij Petrovič. Strijc se je smejal dalje, takó veselo, da se tudi sorodnica ni mogla vzdržati in je zacvilila. Kurtánov je osuplo gledal vse tri zaporedoma; rodila se mu je misel, da je zašel v družbo blaznih ljudi. Skoraj hkrati sta odšla starka in starec in ostala sta s Pozdnevim sama.

Pozdnev je sedel za mizo podpiraje glavo z roko in gledal na došleca uporno, a tako negibno ravnodušno, kakor bi se bila že pogovorila korenito o vsem, kar se je nabralo v štirih letih ločitve. Njegov tópi, zaspani pogled je kazal, da se v tej glavi ne more roditi nobeno vprašanje. Lahna razburjenost ob nenadnem svidanju s tovarišem je minola, se ulegla in nastopila je ona navadna apatija, v kateri je minevalo njegovo dolgočasno, brezbarvno življenje. Kurtánov je čutil, da je neobhodno treba nekaj izpregovoriti.

— Dovoliš-li Grigorij Petrovič, da ostanem tvoj gost za dva tri dni? — je vprašal Kurtánov.

— Nu, glej ga! — ostani deset let, ako se ne naveličaš! — odgovoril je Pozdnev: — samo to ti lahko prej povem, da se naveličaš. Glej kakovo življenje imam . . . Si-li videl?

— Ali tebi samemu ni dolg čas?

— Aj Bog, ne vem! . . . Veš, meni je vse eno. Dolgčas — ne dolgčas, no vendar dan mine in drugi nastane . . . ni-li vse eno? Tako ali tako mine, nehati vendar mora eden in drugi nastati! . . . Nu, zakaj bi se tedaj človek vznemirjal?

— Odkedaj si jel tako soditi o stvareh? — je vedno bolj čudé se vprašal Kurtánov?

— Odkedaj? Vrag vedi odkedaj? Ali sem kedaj drugače sodil? Zdi se mi, da sem vedno sodil tako.

— Hm . . . A meni se je zdelo drugače . . . Na univerzi, spomnim, si se zanimal za knjige in za društveno življenje . . .

Pozdnev se je leno zasmejal.

— No, ta je lepa! Tisto mi še povej, kaj me je v otroških letih zanimalo! Jahanje na palici . . . Ha, ha, ha! Ne bi-li tudi zdaj jezdil palice! Kako starino si omenil . . . univerzo!

Kurtánov je kar nakrat umél, da je nespametno dalje razgovarjati se z njim. Ta človek je propal do kraja, ni ga možno več dvigniti. Ne more se mu dokazovati, kar je jasno, — in on, Pozdnev, nobeni stvari

ne ugovarja. Za minuto je bil molk. Lice Pozdneva je vedno bolj dobivalo izraz apatije in zaspčnosti. Nazadnje je prosto in široko zazelhal.

— Tebi pokažejo sobo v prizidju! — je zamrmral docela zaspčano.
— A jaz pojdem spat . . . Pri čaju se vidimo . . .

Prikimal je z glavo ter odšel v dom. Kurtánov je izročil prišedšej sobarici zaboj, katerega so baš prinesli s postaje, in vprašal za prizidje. Pokazali so mu dve sobi, kjer je stala postelja in eden stol, a obetalí so mu prínesti skledo in vrč za umivanje. Ogledal si je kraj in rodila se mu je misel, da je to smrt v življenji in lotilo se ga je težko čúvstvo, tisto, katero ga je objemalo, kadar je zašel slučajno na pokopališče ter mu stisniló srce.

Pod okni je tekla reka in zelenelo drevje. Stopil je na dvor, zavil okolu prizidja, hil pod visokimi vrbami ter tiho šel po bregu male reke, ki je bil posut z drobnim kamenjem. Neprestano so ga spremljale globoko v njegovo dušo podobe Pozdneva in dveh čudnih starcev — pijančka in „idijotke“, katera je morebiti res bila idijotka. Kako sta prišla sem? V kakem razmerji sta s Pozdnevím? Kako je možno, da se zadovoljuje človek, ki je bil na univerzi, s tako družbo?

No mahoma se je vstavil . . . V njegovem duhu je vstala neka nova podoba, — stroga in hkrati prekrasna, nekaj tajnega in neumevnega za ta kraj, nekaj kakor iz drugega sveta, kar je bilo sé silo presajeno sem zaradi kontrasta, zaradi tega, da bi bolj osenčila vso surovost te družbe.

„Darja Pavlovna“! Ta strogi obraz, ta bledoba in mirno prezirljivi pogled! Njena zapétost, trdovratni molk . . . Kako je odšla po obedu . . . In zakaj je ona tu? Ona in te propale, glupe spake . . . Komu je moglo priti na misel zediniti jih v eno družbo, napeljati jih, da žive v enem domu, da sestavljajo eno rodovino?“

In želel je, da bi se tam kje za drevjem hipoma pokazala rujava obleka, da bi ga srečala Darja Pavlovna, razgovarjala se z njím, mu razjasnila, kaj vse to pomeni. No, to se ni zgodilo. Sprehajal se je po vrtu do solčnega zahoda in vrnivši se zvedel, da gospoda pije čaj v uti.

Pride še.

Nekaj pedagogike.

Spisala Marica II.*

(Dalje).

Drugo vodilno načelo je, da mora biti vzgoja naravi primerna. Razum nam stavi smotre, narava nam pa pomaga s sredstvi, katera nas dovajajo do njih. Vzgoja se mora okleniti naravnega otroškega

razvoja, kateri je določen po splošno veljavnih životoslovnih in dušeslovnih zakonih in je odvisen od otroške individualnosti.

Umetnost je vzgoja, smo rekli, in pa kakšna umetnost v pravem pomenu besede! Če slikar na podobi ne napravi te ali one poteze prav, zbrše jo in jo naredi bolje, umetnik - vzgojitelj pa ne more delati tako s svojo živo snovjo. Ali je napravil pri vzgoji napako sam ali drugi, ne more se izbrisati in popraviti zlepa, najčešče nikoli več. Na otroka ne vpliva sam, ampak človeška družba in narava; vzgoja tega vpliva nikakor ne more zabraniti, ampak gledati mora, da ga podredi kolikor toliko svojemu smotru. Prazno bi bilo delo, da bi hotel delovati vzgojitelj naravi in človeški družbi nasproti. Ako bi hotel n. pr. iztrebiti in pokončati vse slabe nagone gojenčevega srca, namesto da bi ga učil, kako jih mora pokoriti oblasti razuma.

Kakor pa ni vse za vsacega, tako se mora tudi vzgoja ozirati na individualnost otrokovo. Individualnost so svojstva posameznika in so odvisna od različnih momentov, kakor od starosti in sp. la, zdravja ali bolehnosti, od naravi, potem od prirojenih zmožnosti otrokovih in konečno od tega, kar je otrok že postal vsled vzgoje. Pedagogi so že poskušali človeštvo okleniti po individualnosti v določene razrede, kar se jim pa noče posrečiti, ker se celo otroci jedne in iste matere običajno razlikujejo po svojstvih svojega „jaz“.

Vzgjaj naravi primerno! Tega načela pa ne umevajmo napačno, kajti od njega se smejo dati voditi le vzgojevalna sredstva, ne pa smoter vzgoje. Glavni zastopnik te smeri je slovanski, to je naš veliki Komenski.

Vzgoja b o d i k u l t u r i p r i m e r n a, pravi tretje njeno vodilo. Kultura je točasna uravnava socialnega življenja po izomiki in delu, po pravu in običajih, po veri, literaturi in umetnosti. Čas se menjava in z njim se ne menjuje le človek, ampak ves svet. Če čitamo o kulturnem stanju starega veka, se čudimo, kako so mogli živeti takratni ljudje, čitaje pa n. pr. o kulturi ljudožrcev, kolikor se tukaj sploh da rabiti ta izraz, ježijo se nam lasje. Da bo vzgoja kulturi primerna, mora stati v soglasju s svojo dobo in mora biti narodna.

Narodna b o d i v z g o j a, a ne politično narodna. Budi naj v gojencu ljubezen do njegovega rodu in jezika, do domovine, a naj mu ne vceplja v srce one zagrizenosti, katera potem nasiljuje slabejšega.

Času primerno naj se vzgajajo otroci in z ozirom na bodočnost seznanjajo naj se s smotri, po katerih teži sodobno človeštvo. Gojenca se ne sme odtujevati svojedobnej kulturi.

Seveda ne more biti kultura nikakor voditeljica vzgojiteljeva, kate-rej bi se izročil na milost in nemilost, ampak izkoriščati jo mora za svoje potrebščine.

Predno pa preidemo k četrtemu načelu, spominjajmo se pregovora

ki pravi: „Srednja pot, najboljša pot“, kajti tudi sledeče vodilo svetuje vzgoji, naj se drži srednje poti, kar se tiče realizma in idealizma. Tek kulturnega razvitka je vedno napredovanje v zmyslu popolnosti. Tega teka se vdležujejo zaporedoma sledeče si generacije in vsaka pozneja se veseli na uspehih prejšnje. To, kar je človeštvo že doseglo, je realno, za čemer pa še le teži, to je idealno.

Ako bi se ljudje vzgajali v zmyslu skrajnega, pretiranega realizma le za v istem tipu obstoječe razmere, bilo bi z napredkom pri kraji, ako bi jih pa vzgoja navajala in pripravljala le za bodoče ideale, živeli bi v nekem izmišljenem svetu in bi se čutili nesrečne v obdajajočem jih realizmu. Vzgoja mora držati gojenca v sredini med obema, da ga uči ceniti in uživati uspehe, s katerimi se ponaša kulturni tek do točasne dobe, navduševati pa ga mora ob enem za vzore resnice, lepote in blagosti, za katerimi moramo stremiti — kar je naša sveta dolžnost, kojoj nam nalaga hvaležnost do naših prednikov, katerih delo nadaljujemo — da se jim približa realizem kolikor možno.

Vzgoja mora biti nadalje resnična. Vsak pojav, kar se dostaja vzgojitelja in in gojenca, mora popolnoma odgovarjati resnici. Licemerstva in svetohlinstva naj gojenec niti po imenu ne pozna, vzgojiteljeva oseba pa mu bodi uzor resnice. In ravno zoper to točko se greši tolikrat! Najprvo z vzgledom! Otroci se igrajo v sobi, oče in mati sta poleg v pogovoru. Mati pogleda skozi okno in vidi, da prihaja nekdo k njim, a to jej ni po godu. Vsa nevoljna zakliče svojemu možu: „Oh, da bi jo ta in oni, glej, tista sitna, klepetava doktorica in Bog zna kakšna še, gre k nam. Mar bi rajše doma ostala!“ Otroci vse slišijo! Obiskovalka potrka in jedva vstopi, obsiplje jo gospodinja najsladkejšega obraza z brezkončnimi „Dobro došli!“ Otroci so zapazili tudi to in presodili natanko, kaj je istina, kaj je laž na tem prijaznem sprejemu. Najprej se igrajo na tak način s svojimi punicami med seboj, potem prevarjajo svoje tovarištvo in slednjic vzgojitelje.

Drugič se proti načelu resničnosti v vzgoji greši s preveliko strogostjo, katera zamori odkritosrčnost. Z ljubeznivo potrpežljivostjo otvorijo se ti nehote mlada srca, ki čutijo v svojej slabosti potrebo, okleniti se močnejega; despotična strogost in pa nezaupljivost od strani odraslih strmoglavlj jih pa v naročje trdovratnosti, lažljivosti in licemerstva! Ako gojenec toliko zaupa vzgojitelju, bodisi očetu ali materi ali učitelju, da mu prostovoljno pripozna svoj pregrešek, ne zasluži kazni, katera bi bila v tem slučaju barbarstvo, otrok naj temveč čuti, da je poštenost toliko vredna, da ga je rešila telesne kazni. S tem, da se je otrok v solzah spoznal krivim, kaznovan je itak že moralno, moralna kazen je pa mnogo večjega vpliva od telesne. Otrok naj čuti, da poštenost zmanjša napako, čeprav ne odvrne vselej kazni, katero pa vselej poveča laž in hinavstvo.

Vzgoja mora biti jednotna. To se pravi, kar jeden se-zida, naj ne ruši drugi. Recimo n. pr. oče pride s šibo, mati prime pa-glavčeka (svojega „srčka“) za roko, pa ga odvede očetu izpred nosa. Ali pa narobe: mati namaže neporedneža z lesenim oljem, oče ga pa vzeme na koleua, briše mu solze, ki malo da ne teko skupaj, obljubuje mu cu-krčka itd. Kakor hitro zapazi gojenec, da ima zagovornike, izgubi kaznen svoj pomen in svoj upliv. Še jeden slučaj! Otrok se prijoče iz šole. — „Kaj ti je Tonček?“ — „Zaprto sem bil!“ — „Zakaj?“ — „Znal nisem!“ — „E, saj učitelj tudi menda ni modrosti jedel z največjo žlico“ itd. vsipljejo se vpricho učenca različne, redkokedaj laskave opombe nad učiteljevo glavo, namesto da bi šla domača vzgoja šolske na roko.

Nadalje pravi, da se naj vzgoja pravilno poslužuje vzgojevalnih sredstev. Predno doženemo do konca to načelo, moramo spregovoriti besedico o vzgojevalnih sredstvih.

Vse, kar vzgojitelj izkorišča in česar se poslužuje v dosego svojega namena, so vzgojevalna sredstva. Kakor smo že slišali, vzgojitelj ne vpliva sam na gojenca, ampak človeška družba, narava itd. Celo odtegniti se temu vplivanju ne more, pač pa si ga lahko podvrže s pomočjo dovoljenja in prepovedi. Oče dovoljuje otroku vse, kar je dobro zanj in mu odteguje vse, kar bi mu moglo škodovati. Kar se dostaje telesa, dovoli mu dovolj hrane, gibanja, počitka in spanja in sploh, kar je treba za zdrav razvoj človeškega telesa. V duševnem oziru mora jemati ozir na družbo in na vzglede, na delo in počitek in na zabavo.

Vzgojitelj mora biti konsekventen. Kar je danes prepovedal, ne sme dovoliti jutri pod istimi razmerami. Če se otrok radovoljno ne pokori vzgojiteljevi besedi, mora se prisiliti in sicer ne z različnimi obljubami, kakor se dogaja to običajno: „Ivko, vstani, hitro vstani, potem dobiš vso smetano na kavo!“ Ali pa: „Pridkana naša punčika pojde takoj spat, kaj ne da in dobi krajcar zato, da si jutri kupi cukrčka“.

Ukaz je tudi vzgojevalno sredstvo! Ukaz naj bo kratek in jednat ne cela pošna pridiga. Dobro se mora premisliti, ako je otrok tudi zmožen odzvati se ukazu, kateri naj se nikoli ne podpira z vzroki! Preveč obsipati gojenca z ukazi nikakor ni dobro, ker se tako potrebno krši njegova samostalnost. Negativen ukaz je prepo ed in ravno ta je jako nevarna, kajti prepovedan sad draži poželjivost še enkrat bolj.

Razven ukaza se še lahko vpliva na učenca z naročilom, ki se obrača do gojenčeve marljivosti, z nalogo, katera zahteva njegove spretnosti; pozneje se otrok vzgaja tudi s pomočjo sveta in opomina in ko-nečno s prošnjo. Majhna naročila, sosebno če so znak zaupanja, zelo povzdignejo vrednost gojenčevega „jaz“ pred njim samim.

Naloga ne sme presežati otroškega duševnega obzorja, če pa je vendar

le težka, mora se otroku pomagati, kajti drugače obupa in zgubi zaupanje v svoje moči.

Ukazov, smo dejali, ne smemo podkrepljati z vzroki, kajti avtoriteta vzgojiteljeva mora biti otroku dovolj, svet pa, ki nam tudi rabi kakor vzgojevalno sredstvo, mora se podkrepiti z vzroki, da gojenec uvidi, da ima vzgojitelj prav. Ravno tako je z opominom. Kar se pa tiče prošnje, je ista znak velike slabosti, a v skrajnih slučajih se včasih uporablja uspešno. Recimo n. pr. mati prosí izgubljenega otroka naj se vrne na pravo pot. V poznejšji dobi je vpoštevati prošnjo kot vzgojevalno sredstvo, v otroškeji dobi pa je naravnost smešna in pokvari vzgojitelju vso avtoriteto, Pride še.

Naročilo.

Oj splavaj, lastavičica,
Čez hribe in doline
Ponesi drobno pisemce
Tja v mesto do Albine.

Tam v dolgi, dolgi ulici
Ob okni ona šiva,
Potrkaj nanj in glej, takoj
Odpre ti ljubezniva.

Postoj potem na okenci,
Dokler prebere moje,
In da-ti v kljunček tvoj skrbno
Ah, vtakne pismo — svoje.

A varuj, lastavica se,
Da tam te kdo ne vjame
Ter tega ti in njenega
Cuj! Pisemčka ne vzame...

Dolski.

Žena bodi možu najboljši prijatelj.

V stvarjenju samem je vže urejeno tako, da izpolnjuje ženska praznote v — življenji svojega moža, t. j. da mu pomagaj od hipa do hipa čez zapreke, katerih premagati ne more on sam, vkljub njegovemu krepkemu duhu, vkljub njegovi žilavej volji. Kajti v ženskeji naravi že leži nekaj, s čemur mož ne razpolaga; vsaj večji delj mož ne — to je ona elastičnost v domislekih, s katero je ženska vže mnogokrat rešila „kapitol“ v zasebnem življenji moža.

Ali je torej radi tega smešno ali nedopustno, ako se žena vtiče včasih v moževe zadeve, ako žena včasih pomaga sè svojim jezikom čez plot duhovitemu možu?

Ne, ni smešno in nedopustno! In to iz nebroj vzrokov. Navadno

čujemo od večine naših soprogov, bratov, in sploh možkih: Žena naj ostaja v kuhinji, briga naj se za svoje gospodinjstvo, a v stvari, ki so njenemu obzorju neprikladne, naj se ne utika, to jej jemlje samo čas in zanimanje za svoj dom.

Najprej je treba uvaževati, da žena nikakor ni tako neumna goska, kakor bi jo radi nazivali nekateri sovražniki ženskega napredka. Dovzeta je, kakor imamo prav v tem našem stoletju priliko opazovati za marsikaj, da mnoge od njih celo za vse v čemur obstoji poklic moža našega časa. Današnji čas zahteva, da bodi žena istotako poučena o tem in onem, kar spada v možev delokrog in ženska, ki o vsem tem nima vsaj nekoliko pojma, ima težko stališče. Primorana je sedeti v družbi možkih, kakor smešna stafaša, in mora o vsem o čemur govoré možki, potrpežljivo molčati, s poniževalno zavestjo, da jo smatrajo prenizko, da bi se stvarno udeleževala pogovorov, ki presegajo obzorje ženskega poklica.

Vse drugače je, ako ima žena vsaj povprečni pojem o višji vedi, katera je pristopna možem. Le pogledjmo v družbe, kjer se morejo dame udeleževati inteligentnih pogovorov, kako je tam živahno! Vže star pregovor pravi, da je ženska najlepša tedaj, kadar govori, namreč ako lepo govori. Ni se bati, da bi ženska, seveda ako je drugače izomikana, prekoračila mejo svoje izomike, ako se pridružuje možem v stvareh višje vede, marveč vedno se omejuje na to, o čemer je prepričana, da jej ne bode donašalo blamaže.

Kaj pa še v domačem krogu!

Žena, katerej zaupa mož tudi svoje duševne stvari, s katero se hoče pogovarjati o marsičem, kar ne spada ravno v rubriko — gospodinjstva, je pravi prijatelj njegov, ki mu ostane najsvetejši sodrug za vse življenje. In kako bi rekli z ozirom na duševno gospodinjstvo soproge? Ker je ženska že rojena gospodinja, postane to, ne samo v realnem marveč tudi v duševnem pogledu. Ako razume žena delokrog svojega moža, z njegovimi duševnimi zakladi istotako varčevati, kakor z gmotnimi, in da je to naposled le v moževo korist je samo ob sebi umevno. Koliko razburjenja, koliko mučnih trenutkov bi si prihranili možje, in koliko bi si olajšali žalost in trpljenje, ako bi poverili svojim ženam, kaj teži v njih duhomernem poklicu.

Zatorej samo jeden klic do slovenskih mož: Ne izključujte svojih žen popolnoma od svojega duševnega delokroga in ve žene ne dajte se izključevati, a sad tacega dejanja bode le blagodejen za obe strani.

Tinica.

Pogovori.

1.

„Gledi, ljubec, ah pogledi,
V jugu zvezda se utrinja,
Pada, pada v noč neskončno,
V nepoznani svet izginja!“

„Naj v obraz strmim ti raje,
V té strme naj luči krasne,
In prevzeta duša moja
Z njimi naj na to ugasne!“

2.

Kaj ne, strupen je ta večer
In zebe naju v sankah,
Dasi tesno, tesno sva vkup
V kožušku in opankah.

Pa mamica že zavra čaj,
In trese se ji roka :
— Bog zna, li prideta oba,
Preljubljena otroka ? —

Oba sva, dušica oba,
To bomo se objeli !
S poljubi bomo si sladko
Obrazek ves ogreli !

3.

Še brsti nadej mi popje,
Se cvetó mi rože v lici,
Skoro pa se mi ospejo
In bojim se po pravici . . .

Bodem li, zvenela roža,
Se spomine ti budila,
Da sem v dneh pomladi svoje
Tebi cvela, te ljubila ?

4.

Časih pa mi v mehki duši
Ta bojazen zatrepeče :
Ko bi druge čar te zbegal,
Da pri njej iskal bi sreče ?

Ljubec, naj v tem srčnem strahu
Le nečesa te poprosim :
Vduši preje mi življenje,
Nego to bolest naj nosim !

5.

„Ko sladka moja ženka boš,
Kako vesel bom vedno !
Na rokah bom te pestoval,
Uzrl ti željo sledno . . .“

„Vedrila bom te na večer,
Kedar boš truden dela,
In kot bi ljubica bila,
Te stokrat bom objela !“

6.

Zvezde sevajo nad nama
In smijo se lesketaje ;
Ljubec moj, tako si jasen,
Kakor blesk noči le-ta je !

V rosi kopljejo se rože,
Bele, liki sneg v kosmiču,
Ljubosumna teja sanja
In trepeče na grmiču . .

Slušaj slavca mehko pesem,
Ki je vglasbil čuvstvo moje,
In povej, povej mi zopet,
Da sem ljubo bitje tvoje !

7.

Ne vprašuj me, kaj zdaj slutim,
Sámo ljubi, sámo ljubi !
Solze mi izpij raz lice,
Teši mi srce s poljubi !

S plamenom očij veselih
V dno prodri mi duše večne,
In za veke vanjo vpiši
Dveh življenj te hipe srečne !

Vida.

Znameniti slovanski skladatelji.

Piše Severin.

II.

Antonin Dvořák.

(Nadaljevanje).

V živem spominu sta še vsem vdeležencem t. zv. zahvalna koncerta naše „Glasbene Matice“ na Dunaju. Kratko pred potresom so seoznani Ljubljanci v matičnem koncertu z Dvořakovim velikim delom: „Svatebni košik“ ali kakor je nazval profesor Stritar svoj prevod Erbnove balade: z „Mrtvaškim ženinom“. Strokovna ocena v „Ljubljanskem Zv.“ hvali vtis veličastnosti in strahovitosti, ki karakterizuje vso balado monumentalno proizvodbo vokalnega in instrumentalnega dela te znamenite skladbe. Srečna misel je bila, da si je „Matica“ izbrala to delo za svoj drugi dunajski koncert, 25. marca. Saj je s tem pokazala, kako v istini goji le glasbenike veljake, kako vredno vrši svojo veliko nalogo, — a ob enem je soznala Dunajčane prvič z delom umetnika svetovne slave, umetnika, ki si je z drugimi deli uže v stolici priboril največji ugled. In skladatelj sam je svojo zahvalnost in priznanje društvu dokazal s tem, da je nalašč za ta večer prihitel na Dunaj in osebno vodil svoje delo. — Ta večer je velepomemben za nas: Dvořák je pripomogel „Matici“, „Matica“ Dvořáku do sijajne zmage.

14. novembra 1897. se je (opoludne) na Dunaju v društvenem koncertu „ljubiteljev skladbe“ prvič proizvajal Dvořakov oratorij „Sveta Ljudmila“ žal, da v zelo skrajšani obliki. Čudno, da je skladatelj privolil v to, kar gotovo delu le škoduje. Znano je, da se je Wagner vedno branil vsake krajšave svojih oper, ter vedno zahteval njih popolno proizvajanje. In to je vendar povsem naravno, da avtor ne smatra svojega dela tako neznatnega, da se mu brez škode amputira kar cela tretjina. Tudi kritiki so v obče obsojali vsi to brezobzirnost ter izražali željo, da se delo ponovi v celoti, da si nekateri niso zanj ogrevali. Ta oratorij je Dvořák napisal za muzikalno slavnost v Leedsu na Angležkem 1886, kjer je pod njegovim vodstvom doseglo največji vspeh. Kmaló nato se je proizvajalo v Londonu in v Pragi ter nekaterih drugih čeških mestih. — G. Hubad mi je rekel, da ga je nameraval uprizoriti v koncertu „glasbene Matice“ v Ljubljani. Ako njegov naslednik, trudoljubni gosp. Čerin, obistini ta namen, si s tem pridobi zahvalnost vseh ljubiteljev glasbe na Slovenskem. — G. Hubad, pevovodja „slovanskega pevskega društva“ na Dunaju, je 11. dec. 1897 prvič v Evropi proizvedel Dvořakov veličastni „Te Deum“ za sopran in bas solo, mešan zbor in orkester, kar bi gotovo vzbudilo občo pozornost, da se ni vsled političnih razmer ves koncert vršil v strogo intimnem slovanskem krogu.

Tako torej izpoznamo, da so velike Dvořakove skladbe na Dunaju lepo uspevale, da so mnogo v to storili Slovani in posebej še Slovenci. — Uspeh na Dunaju, v svetovnem mestu, ki podaje dan na dan najznamenitejše proizvode najveljavnejših skladateljev, je največjega pomena, ker se ne poraja iz hipnega navdušenja ali iz narodnostnih in drugih unanjih vzrokov. Dvořak je pa Dunajčanom tudi dober znanec iz filharmoničnih koncertov, kjer se goji komorna skladba. Od 1879. sem, ko se je tu prvič pojavila njegova „slovanska rapsodija“, (ki se je uže poprej igrala v Berlinu, Bretislavi, Pešti in Londonu), je postal stalen na koncertnih programih. Našel je v veljavnem in uplivnem kritiku Hanslicku velikega prijatelja in zagovornika. Hanslick in Brahms sta sicer res Dvořakov genij izpoznala in mu pripomogla do razvitka in veljave, vendar zasluge nemštva za Dvořaka niso tako velikanske, saj so poznejša njegova dela morala na Angleškem in v Ameriki priboriti mu slavo in imetja, predno so se pojavila po nemških krajih — „Glasb. Matica“ je podala v svojih koncertih tudi marsikako Dvořakovo orkestralno skladbo.

Dvořak, mesarjev sin v neki vasici blizo Melnika na Češkem (rojen 8. septembra 1848.), se je moral mnogo boriti s težavami in neugodnostimi v svojem življenju, predno je postal, kar je iz lastne moči, po zaslugi lastnega genija. Čez 10 let se je skromno preživel kakor godec v orkestru praškega narodnega gledišča in s privatnim podučevanjem. 1875. je dobil državni umetniški štipendij. 1883. ko so njegove skladbe uže slovele po svetu, je bil povabljen v London in Birmingham. Tu je uspeval njegov „Mrtvaški ženin“ in „Sv. Ljudmila“. 1890. je postal profesor na praškem konservatoriju. 1892. je prevzel vodstvo narodnega konservatorija za Ameriko v Novem Yorku. Pred par leti je ostavil to službo ter se vrnil v Evropo, kjer živi le svoji umetnosti.

Dvořak je l. 1890. postal častni doktor glasbe na vseučilišču v Cambridge; on je tudi častni doktor modroslovne fakultete praške češke univerze; 1889. je dobil red železne krone. — Odlikovan je torej in priznan od najveljavnejših strani. (Zvršetek pride.)

Dopis iz Zagreba.

Gostovanje R. J. Želazowskega.

Nikdar ne pozabim onih štirih dni, onih štirih bajnih večerov, ko je pred nami stal slavni poljski traged Roman Jastrzebiec Želazowski, bodisi že kakor Otelo, Fran Moor ali Hamlet ali Filip Derblay. Njegov sedaj milozvučni, nežni, sedaj burni, strastni glas se mora omiliti. Prikazujejoč Otela v vsej strasti prevarjenega (vsaj dozdevno) soproga — ni bil več

Poljak Roman Źelazowski, temveč pravi divji črnc Otelo. Nikdar ne pozabim prizora v zadnjem dejanju, ko umori svojo ženo, Desdemono! Čutil sem z nesrečnim Otelom, trpel ž njim in se mu — divil!

Fran Moor in R. Źelazowski — nista bila baš srečna, no, pa kar se je le dalo narediti, to je Źelazowski učinil! — Nisem premočtrival Źelazowskega Hamleta s kritičnim očesom — nisem opazoval dražestne Ofelije, temveč sem le užival in užival. Nikdar še nisem videl predstavljati Hamleta tako, kakor ga je dični Źelazowski! On nam ni prikazal — norca, kakor se navadno misli o Hamletu, temveč človeka-filozofa! — Zatopil sem se v te, o divni Hamlet in mislil, da si ti Poljak, da mi prikazuješ bedo jadne majke Poljske! Kadar sem začul tvoj boleštni vzdihljaj, tvoj pretresljivi krik, bilo mi je, kakor bi mi zabol kdo meč v srce.

„Pred lety ukázal se nam p. Źelazowski v modernim fraku, jen že jim nedovedl zakryti bezovou duši Derblaye, duši, která jediné lidsky zaškala“, je pisala „Samostatnost“ číslo 38, povodom gostovanja njegovega v Zlati Pragi. A nam se je kot tak še le sedaj pokazal Źal, da je komad (Ohnetov „Vlastnik taliomica“ — „Fužinar“) tako — nevreden takega umetnika. Źelazowski je mojstersko prikazal boj ljubezni in — časti in mojstersko izvršil svojo „ulogo“. — „Źivel Źelazowski!“ „Źivela Poljska!“ Gromovito pleskanje, nebrojni živio-klici, uročeni trije krasni venci, so bili — odušek neznanskemu oduševljenju

Po končani predstavi ga je čakalo pred glediščem nebrojno občinstvo, ki je, ko se je prikazal dični Roman, zaorilo navdušen „Źivio!“ — Vse učilišniki so ga dvignili v zrak in ga nesli. Mej neprestanimi „Źivio“ in „Slava“-klici smo ga spremili do hôtela „Imperial“, kjer so ga zopet dvignili in kjer je ogovoril zbrane ljudi z navdušenimi besedami. Navdušenost je priklopela do vrhunca — jeli so ga poljubljati in on (Źelazowski) nje! Razdelil je tudi nekaj cvetja v spomin. I jaz sam hranim šop njegovih vijolic v spomin na slavnega Poljaka!

* * *

Źelazowski je star 40 let; rodil se je v Lichvinu. Gimnazijske nauke je zvršil v Krakovu. Svojo karijero je počel v Krakovu, kjer je bila tedaj najboljša dramska šola. Sedaj je angaževan v Lvovu. Njegov repertoar obsega skoro vse dramske vrste, a pravo njegovo polje pa je tragedija, kjer je velik in skoro — nenadkriljiv.

* * *

Pred božičem je slavil v Pragi sijajne triumfe. Igral je Hamleta, Frana Moora, Romeja in Otela. Intendant češkega narodnega divadla Schubert bi ga rad angažiral, toda Źelazowski se še ni odločil. Op. pisceva.

A. K. Gorjančev.

Novi šopki.

Silvija.

1.

Nad goro zora se prismeje,
Strmé na svet upre oči,
Zavidno mesec se umika,
Tam doli lilija rudi.

Sram revo je v obleki beli,
Kje našla mesto bi očem?
Oh, zalotila jo je zora
V ponočnem oblačilu tem.

Gorko jo mesec je ledeni
Prižemal k sebi celo noč,
Oj celo noč ju je družila
V objemu omamljiva moč.

Oh, naglo, le prenaglo danes
Je zarja vstala nad gorô . .
Trepeče lilija sramote
In kri zaliva ji glavô.

Smehlja se zarja nad gorami :

„In ti nedolžnosti si znak ?

Kdor sodi le ob dnevu belem

Lahko, lahko sodnik je tak !“

Kazimir pl. Radič.

Iz dnevnika male gospodinje.

Piše Grilček.

Naše koline.

. meseca prosinca.

Dobro jutro ! Kako naglo sem danes vstala ! Kar hipoma iz posteljice v tisti kožuhec, v katerega se tako rado zleze zdaj v mrzlem zimskem času ; že sem oblečena — le širok bel predpasnik še po vrhu ! No, no, Grilček, če se boš ves dan tako naglo vrtel, kakor pospravljajš zdaj sobico, hitro bode ti danes še pretoplo !

Luč še gori ; v kuhinji je posebno svetlo. Močno je zakurjeno ; mamica se urno obrača okolu ognjišča, ker danes se kuhajo zraven kave tudi žganci, za naše može, ki so najeti ! Stara, pridna naša dekla je vsa v skrbeh ; če le izide danes vse po volji, potem je za eno leto še dobro ! Pridno nalaga polena na ogenj pod kotel, da pač zavre voda, katero potem vlivajo čez mrtvega prašiča, da ga lepo osnažijo njegovih ščetin, na predzidju pri peči se pa suši zavitek papirčka sè žveplom — da se raje zdrobi — katero se potrosi po mrtvecu. Pravijo, da je potem bolj „bel“ — kar je umevno ; žveplo v zvezi z vrelo vodo osnaži prašiča ščetin in tudi vse druge nesnage ; to velja tudi od pepela, kateri se čestokrat rabi mesto žvepla.

Prišli so trije. Prvi je „mesar“ postrežljiv, dober naš sosed — kje se je tega rokodeljstva učil, ne vem, da ga le zna ! -- drugi je naš viničar, tretji, še mlad mož, nam v poletju pridno pomaga pri vsakem delu.

Po zajuterku gredo na to ubogo stvar; naša Veronika stopa za njimi z loncem in *keirleem* v roki za kri, katera če bi se ne topila dobro premešala, bi se kar strdila. Zdajci smo slišali močen a dolg krik, ki je postajal vedno slabši. Atej, mamica in jaz smo bili v hiši pri zaprtih oknih; ker ne poslušamo radi — pa mora biti!

Ni trajalo dolgo, da so ga imeli v širokem lesenem vedru, da je bil z žveplom potrošen in z vodo polit! Smejali so se mu, ti oderuhi ter drgnili še z malovrednimi, ojstrimi žlicami, da je bil vedno bel, vedno lepši, in — okroglejši naš prašiček! — Mamica moja mi je rekla, da pri tem-le nimam kaj opraviti, naj se podvizam, da pripravim vse, kar je še mojega dela. Potegnem jo torej v kuhinjo. Zasuknem se, da je bilo veselje. Vzajem lesen krožnik, oster nož, pa začnem rezati žemlje po čez, v tanke kosce ter jih spravljam v dve posodi. Zakaj? zato, ker je tam bilo tako. — Ko je to končano, začnem pri drugem delu. Prav tanko olupim svežo, rümeno limono, ter olupke, kolikor je možno ozko, zrežem z malim nožcem, po širokem; enako zrežem tudi nekaj lepgega lorberjevega listja, a tega ložje s škarjami; prinesem si tudi snažno oplahnjen vrh rožmarina in mu potrgam iglate listke; nazadnje še pridenem nežno zelenje peteršilja, ki je pognal v kleti iz zakopanih korenin; vse to lepo pomešam, nobenega bi ne smelo biti ne premalo ne preveč, — oh in kako še diši! — Rižu na ognjišču se že kar „sliši“, da mora biti kuhan! Res, lepo cel je še, trd pa nič več. Le proč od ognja z loncem. Zdaj pa že smem pogledati, kaj je s prašičem?

Nu dà, saj že vsi stojijo okolo njega! Siromaček čepi na lesenem držalu, z hrbtom navzgor; hvala Bogu, špeh je pa lep, to je zdaj veselje za dolgo trajen trud, ki marsikaj prizadene; stara Veronika se kar smeje; Mesar vpraša, bo li treba bedre sè špehom prej izrezati, nego se prav za prav spodobi — ali kar pozneje brez špeha? Mamici je skoraj žal špeha; jaz — če bi vedela da bo gostija, bi že prosila — tako pa odtečem, naj le napravijo kakor jim drago! — V kuhinji je na mizi deska, na kateri obično delamo rezance in na to desko se zdaj prinaša kos za kosom mesa. Mamica in jaz pa stojiva pri mizi, vsaka s svojim nožem ter napravljava. Mamica zapoveduje, jaz poslušam in poskušam. Prinese se dvoje dolgih kosov tako zvanih „rib“, ki leže tik hrbitišča, iz kojih je znana dobra juha. Ribi se razrežeta v večje kosce, nasole v taki meri, kakor navadno pečenka, ter tako puste v posodi nekaj časa. Prašiček ima tudi „zajca“; ta je velik pa tanek in jako masten, zato se mora lepo obrati preobilno maščobo. Mamica me uči, da ni prezirati nobene drobtinice, bodisi slanine ali mesa, ki bi prišla v kvar. — Med tem se tudi odbira meso iz slabših kosov in obrezkov za mesene klobase; vsega mastnega se jim ne sme vzeti, drugače bi bile prepuste. Drob t. j. pluča, srce, „možek“, slezeno sem morala deti kuhati vkupej; kos jeter pa po-

sebej. Ko so bili vsi kosi razrezani, glava razsekana, noge oparkljane in razsekane, se je prinesla zato pripravna kad — spodaj s čepom — in šlo je na nasoljenje. Da pridejo največji kosi, najgloblje k dnu v kad, smo izbirali najprej največje kose mesa in potem vedno manjše. Soliti je treba močno in povsod; najbolj pri kosteh, da se v poletju mesa ne lotijo črvi. — Kad je bila potem postavljena v klet; meso seveda snažno pokrito; ne ostane zdaj le kar tako! Vsak drugi dan je treba spodaj pri čepu odpirati, to solno vodo, ki se nabira, izpuščati, a zgoraj zopet čezn vlivati. Čez dva tedna pridejo zgoruji kosi že v dim; debelejši nekaj pozneje; če bi pa postalo toplo vreme, že samo čez en teden. Seveda so manjši kosi tudi prej okajeni, nego debelejši!

Oprazena jetra, za malo južino — ki ne sme manjkati — so gotove; soliti jih ne smem prej, dokler niso vsi zbrani, kajti drugače postanejo trda. Mesar si že briše roki in ona dva pomagata se že tudi vračata s potoka, bahaje se z lepimi snažnimi črevami, katere sta pokojnemu prašiču oprala tako lepo, kakor še niso bila nikoli! In želodec ponujata mamici, da povoha, če ima le še trohico duha. — Ker so vsi tako pridni, postavi atej veliko majoliko zlatega vinca na mizo; naj se ogrejejo!

Ko delamo klobase, se sme že čenčati in smejati. Pomagata dobita posel, ohlajeno meso rezati prav drobno in čedno za mesene klobase; prijetno delo h kateremu pozneje vsi pristopimo. Mojster mesar bode med tem delal še mnogo imenitnega; kaj bi pa bile koline brez prosenih in krvnih klobas? In kaj bi se le dajalo v tiste široke, črevne torbice, ki zdaj med narezano čebulo v vodi ležijo, če — ?; zdaj pride moja priprava k svoje vrednosti! Da sem zrezala že prekuhan oburk in z nekoliko čebule pustila na ognju v dobro sevrti masti, da sem kuhana jetra zribala, kuhani drob prav drobno sesekala, znava le še medve z mamico! Naš mojster pa, ki je predpasnik svoj ali obrnil ali zamenil, sedi modro pred veliko skledo, v kateri meša in drobi prvi del mojih zemelj v juhi, v kateri se je kuhala drob. Prinaša se lepo narahljan riž — ne pa proso, omenjena jetra in drob, prah črnega popra, klinčke in sol. Mešati to ni ravno umetno, ali napolujevati in špiliti klobase, pa le; jaz bi tudi ne znala, ako bi ne bila gledala in videla! — Mala četrtnina vse te snovi se pusti, ker že pripada h krvnim klobasam, kakor še tudi drugi del zemelj v toplo mleko namočen, nekaj čiste krvi, drugo polovico oburkove maščobe, dišavnih priklad: klinčke, nekaj cimeta in nekaj manj popra; seveda tudi sol. Te klobase je še počasneje izdelovati, snov je tanjša; pa saj se ni mudilo! Na ognjišču je vrela v velikem loncu voda, v to smo devali zapored klobase, da prevrejo, potem v posodo z mrzlo vodo in iz te, dodelane, na svoj prostor.

Davno že je minil poldan in večer je bil, ko so se lotili mesenih klobas. Drobno izrezano meso, dobro osoljeno in popoprano se je z nekaj

prav drobno narezanim česnom na tanko premesilo in predelalo. Med tem sem poslušala možake, ki so se pogovarjali, da po nekod kar česnov sok iztisnejo, ter kumne dajo vmes; in drugod dajejo tudi dobrega vina. Mali kozarce dali smo ga tudi mi. — Ko je bila klobasna puškica napeta, komaj so se jej postavljali! — Jaz, seveda, sem imela med tem pravo igračno delo, dokončevala sem mrežno pečenko (Jungferbraten). Pečo, iztisnjeno vode, sem razgrnila, poprašila s poprom, klinčevim cvetjem (prah), ktere dišave sem imela že kar skupaj zmešane, in ono dišeče zelenje kakor: limone, lovor, rožmarin, peteršilj. In v tako dobro stvarico sem čedno zavijala vsak posamezen kos nasoljene „ribe“. Še mojster mesar me je pohvalil.

Pred večerjo so možaki le še spravili špeh v podstrešje, obesili ga, da se nekaj posuši.

Jaz sem pa pokrila mizo, snažno in čedno, da se povzdigne hvala in veselje dneva. Pred večerjo smo skupno molili za večno luč, angeljsko češčenje pred mojimi malimi božičnimi jasicami, katerim so med tem gorele vse lučice. — Večerja pa ni le bila samo dobra — poskusili smo vsega — temveč nam je tudi teknila! Dobro volje smo bili, nismo tudi pozabili lepih slovenskih pesmic, mile stare navade.

Končali smo tedaj dan v veselju in radosti; vse je bilo zadovoljujo, še pomislili nismo, da nam je dal tudi dosti truda.

Grilček — zapomni si to!

Ob studenčku.

Pod goro zeleno

Studenček šumlja,

Ob njem si dekletce

Tako šepeta:

„Studenček, studenček

Zakaj se kališ.

Zakaj tak' veselo

Ko prej ne šumiš?

Ob tebi mi ljubček

Je rekel tako,

Da nikdar na mene

Pozabil ne bo.

In valčki da tvoji

Skalijo se naj,

Če on bi si drugo

Izbiral kedaj.

Studenček, studenček

In ti se kališ —

Oj ljubček, oj ljubček

Zakaj zdaj -- grešiš.“

Dolski.

Shod slovenskih učiteljic.

Na shodu dne 29. decembra minolega leta se je zbralo blizu 60 učiteljic — mej njimi tudi nekaj štajerskih. Predsednica, izvoljena na zadnjem shodu (5. dec.) K. D e m š a r pozdravi udeležnice s primernim nagovorom, v katerem povdarja potrebo vzajemnega delovanja učiteljic za skupne interese. Nato poroča gđc. J. Miklavčič o prošnji učiteljic, katera se je predložila visokemu deželnemu zboru in o korakih, kateri so se storili v svrhu priporočila te prošnje. Omenja tudi, da je slovensko časopisje prijazno težnjam učiteljic. Če kateri list ni vsprejel poročil od naše strani, ker je to nasprotno njegova stališću, tega še ni tolmačiti, da nam je nasproten. Zopet drugi so nam odkrito naklonjeni in kdor je znami, s tem bomo me, teh se bomo hvaležno spominjale. — Glede napadanj zadnjega „Uč. Tov.“ l. l. omenja, da je radi neresnic, tičočih se njene osebe, dala listu „popravek“, kar se je tikalo občin zaved, je poslala dvema slovenskima listoma pojasnilo (katero bi bilo še „jasnejše“, ako bi bila vedela, kako bode „Uč. Tov.“ ta „popravek“ priobčil — op. poroč.). Dalje poroča o odgovoru, katerega je prejšnji dan pri občnem zboru dal predsednik „Slov. učit. društva“ (kot deželnega društva) navzočim učiteljicam glede „spomenice“: da so se namreč bali, da se bodo gg. deželni odborniki ustrašili visokih svot spomenice — — — — — ter vse skupaj vrgli v koš. — — Za dve tretjini učiteljstva torej svote niso bile previsoke, ampak samo za jedno tretjino! Poroča, da ji je g. Gangl na nje vprašanje: kako se njegovo pismo ujema s to utemeljitvijo g. predsednika odgovoril, da je bilo „odprto pismo“ čisto p r i v a t n a zadeva, katero je on, kot privatna oseba, na - njo naslovil. Rekel ji je, ako se čuti žaljeno, vzame naj si odvokata (nasvetoval ji je imenom dva) in naj si išče pravice, saj ve kje. In ako ji še to ne zado- stuje potrudi naj se v njegovo stanovanje (!) — tam ji hoče dati pojasnila! (Vse to se je v poročilu občnega zbora „Slov. uč. društva“, kot deželnega društva — i z p u s t i l o, a me nimamo vzroka prikrivati obče- vanja naših koleg z nami!) Poročevalka objavlja tudi, da ji je gosp. Dimnik, urednik „Uč. Tov.“ ponudil sprijaznjenje pod pogojem, ako prekliče „popravek“, da mu ga ne bode treba priobčiti, in poročevalka po- zove svoje kolegince, je-li so zadovoljne s tem, a vse navzoče to odločno odklonijo.

K tretji točki dnevnega reda: o „materijelnem“ stanju učiteljic je govorila gđc. Z u p a n č i č Vita iz Metlike ter povdarjala v svojem izbor- nem referatu važnost podpornega društva slov. učiteljic. Sprejel se je nje predlog za u s t a n o v i t e v društva učiteljic v svrhu materijal- nih podpor in nadaljnega izobraževanja učiteljic. Kot glasilo za objavlje- nje društvenih zadev in razprav se je izvolila „S l o v e n k a“ — a poleg

te naprosijo se tudi slov. dnevniki in tedniki za objavo nujnih in važnih zadev. — Nato se je vršila izvolitev zastopnic v posameznih okrajih — iz katerih se je izvolil ožji odbor. Osnovni odbor sestavi pravila, ter jih predloži dež. vladi v potrjenje. Predlogi gdč. Zupancič-eve so bili sprejeti soglasno in z odobravanjem. Tej točki se je sestavil tudi sklep, da se potom okrožnice povabijo tudi štajerske in primorske kolegije k pristopu. — O samostojnosti slov. učiteljic govorila je v izborni sestavi gdč. Mlakar iz Plomin. Ker se tudi ta govor v celoti objavi, opozarjamo nanj slov. učiteljice, ki so bile zadržane, udeležiti se shoda. Tudi ona opozarja na vzajemno delovanje učiteljic v lastnem društvu. Izrečno se je na tem shodu povdarjalo, da ustanova društva učiteljic ni opozicija dosedanjim učiteljskim društvom — temveč se ono poraja iz istinite praktične in duševne potrebe — iz gesla: v slogi je moč! Dandanes organizuje se vse, kar se zaveda svojega bitja. Zakaj bi učiteljice zaostajale? Kje dobe pomoči, ako jih dolgotrajna bolezen veže na bolniško postelj?! — Pri točki: nasveti in predlogi — stavi se pred vsem predlog, izreči gdč. Miklavčičevi neomejeno zaupanje slov. učiteljic na nje odločnem delovanju za naše pravice, — čemur zbor soglasno pritrdi — in nezaupnico g. Gangl-una njega neosnovanih, nesmiselnih napadnih. Vsprejeto. — Jednako se vsprejme predlog, da se pošlje „Slov. učit. društvu“ izjavo nezaupnosti na njega slabem zastopanju interesov slov. učiteljic. — „Učit. Tovarišu“ pa se izreče nezaupanje s tem, da se njega naročitev opusti. — Gdč. A. Milčinský s Štajerskega predlaga, da se štajerske učiteljice potom okrožnice povabijo k pristopu društva, in poroča o nekaterih točkah društva „Selbsthilfe“, na kar se bode pri sestavi pravil hvaležno oziralo. Stavi se tudi predlog, da bi „Slovenka“ — ako se bode dalo izposlovati — prinašala razpise učit. služb. Zborovanje je trajalo od 1/23-6. ure popoldne. Na Koroškem pride letos v deželnem zboru na vrsto predlog, naj bi dobivale učiteljice nagrado za poučevanje v ročnih delih.

R A Z N O.

Naše učiteljice. Da je med našimi učiteljicami lepo število nadarjenih, duhovitih, razumnih učiteljic, o tem nam svedoči „Slovenka“ s svojimi sotrudnicami, ki so vse ali delujoče ali bivše učiteljice. Vida, Kristina, Mária II, Danica, Fedora, Demetrija i. t. d. so slovenskim učiteljicam pač na čast. Razum-teh je pa še dobro število zavedanih, razumnih slovenskih učiteljic, saj nihče ne bo zahteval, naj bi bile vse učiteljice pisateljice in pesnikinje. Želeti bi pa bilo, da bi bile nekatere pametnejše nego so in da bi se vsaj ne smešile pred svetom.

Da, če jih je mnogo razsodnih, zavednih, še več je žal, takih, ki ne vedo nič, nočejo vedeti nič in se ne brigajo za nič, ako ne le za ljubi kruhek.

Tako je pred kratkim pisala ena takih našemu upravništvu :

„Naročim se na „Slovenko“, če bode prinašala razpis učiteljskih služb!“

Ali se taka ne smeši pred upravništvom, na pošti, povsod?

Nič pesni, nič leposlovja, nič o gospodinjstvu, nič o kujiževnosti ampak le razpis učit. služb! Klasična zares!

Grilček. Slovenskim gospodinjam javljamo, da bode „Slovenka“ prinašala vsak mesec času primeren spis za gospodinjstvo. Oglasila se je zato mlada sotrudnica, ki se v tem razumi prav dobro. Naš „Grilček“ ume razven tega pisati zanimivo in živahno tudi najprozajičnejše stvari, kar razvidimo iz njenega spisa v današnji številki. Tako skuša „Slovenka“ vstreci vsem, priobčevaje za vsakega nekaj.

Iz „barbarske“ Rusije — Meseca oktobra minolega leta je umrla v Permu na Ruskem v primeroma mladih letih gđc. dr. Evgenija Pavlovna Jeretinkov. Pokojnica je bila spretna operaterka in znamenita zdravnica za oči. Delovala je kot zdravnica-voditeljica v oddelku za očesne bolezni na deželni bolnišnici v Permu. Shod zdravnikov in prirodoslovcev v Kijevu se je izrazil jako pohvalno o zaslužnem delovanju gđc. dr. J. ter jo je izvolil soglasno za predsednico okoslovne sekcije. — Njenega pogreba se je udeležilo vse mesto; v ulicah, po katerih je šel sprevod, je zastal promet. Krsto so neshi iz mesta na pokopališče tovariši-zdravniki. Učenci in učenke raznih šol so spremili s svojimi učitelji slavljenjo zdravnico k večnemu počitku; vse javne šole so bile zaprte na dan pogreba. Vladika je naglašal v svojem nagrobnem govoru, koliko je izgubila medicinska veda po preranej smrti gđc. dr. J. — Pokojna zdravnica je bila blaga dobrotnica bolnikom in revežem, živo se je zanimala tudi za ljudsko šolo in za ljudsko prosveto. Ona je bila sredotočje, okoli katerega so se zbirali duševni prvaki mesta Perma. V njen spomin so se ustanovile štipendije za dijakinje in nabirajo se potrebni denarji v prireditiv ljudske knjižnice z javno čitalnico.

Še nekaj iz Rusije. — Ko je ruski car obiskal mesto Bjelostok, sklenilo je meščanstvo, da ustanovi v proslavo tega veselega dogodka dekliški gimnazij. — Tako slavi „barbarska“ Rusija svojega vladarja!

Melanija.

Prve nogavice. Menilo se je do dandanes, da so nogavice izumitev srednjega veka, novejša izkopavanja grobov v Egiptu pa so ovrгла to mnenje, kajti v teh grobovih so že našli nogavice, ki so narejene iz ovčje volne. Podobne so našim današnjim moškim nogavicam, razlikujejo se od njih samo v tem, da imajo namesto našega oprstja dve cevi, katere so

rabili pri sandalnih, da so med njima potegnili skozi ermen. Petlje so dosti večje nego jih pletemo dandanašnji, torej se sklepa, da so se posluževali mnogo debelejših pletenk, najbrž lesenih. Petā je sestavljena jako umetno in celo različno od današnje.

Pisateljje in žurnalistk je na Francoskem okoli 2150, umetnic, ki se pečajo s slikarstvom in kiparstvom je 700. Med pisateljicami je 1000 novelistk, 200 lirskih pesnikinj, 150 pisateljic pa na pedagoškem polju.

Bolonjski častnik Tesoro je vprašal dramatičnega umetnika Novellija, kaj misli on o kritiki. Dobro znani umetnik je odgovoril :

„Kritika, kakor pravi Dumas (oče) v svojem Kean-u, je edina prava voditeljica za umetnika, ki je vesten, a ne napihnjen od prazne in krive domišljavosti; ali ta kritika mora biti poštna, odkrita in kompetentna za umetniške študije in za ljubezen do umetnosti.

Ena sama njena pravična opazka velja več nego vse odobravanje in ploskanje; kritika popravlja nedostatke, a hvala mnogokrat škoduje“.

Besede, katere je izrekel takov umetnik (Dumas), pač ne veljajo za čas od danes do jutri, ampak so vedno zlata vredne.

— Naj bi se pač uvaževale tudi v Slovenih !

Jednakopravnost z možkimi, kakeršne si najbrž niti naša „Danica“ še ni napisala na svoj prapor, vlada v severni Ameriki, kjer je nad 600 žensk nastavljenih v (protestantskih) pridigarjskih službah.

Mis Hamilton doktorica v Afganistanu. Mis Hamilton, doktorici medicine iz Škotskega je poudil Emir afganistanski službo v svojem glavnem mestu Kabul. Ona je Emirov domači zdravnik ter deluje tudi sicer jako veliko za prosveto tamošnjega ljudstva. Tako n. pr. je upeljala v vsem Afganistanu s knezovim privoljenjem cepljenje koz, kar se dosedaj niti v vseh evropskih deželah ne dogaja.

D O M A.

Praktični nasveti za nakupovanje, za uporabo in za pripravo gorodinc. Meso dobre klavne živine ima kratko, nežno vlaknovino, jedrnato in čvrsto tolščo in lepo rudečo harvo, dočim je meso navadne živine temnordeče, vlakna pa ima dolga in debela.

Po beli tolšči sklepa se skoraj zanesljivo na volovsko, po rumenej pa na kravje meso, ki ni toliko vredno.

Čas, kako dolgo se mora meso kuhati ali peči, to je odvisno od velikosti in kakovosti kosa, in tudi od tega, kako dolgo je visela zaklana

žival. Tudi letni čas ima vpliv. Poleti se prej skuha ali speče nego po zimi. —

Meso mlade živine da kalno juho in ni tako redilno, kakor ono stare klavne živine.

Preveč mastno meso da prazno juho. Za kuhanje pripravljeno meso naj se samo hitro umije, nikakor pa se ne sme pustiti delj časa v vodi.

Z mrzlo vodo zalito meso da močno, dobro juho, če pa se meso dene v toplo vodo, je meso boljše.

Počrez rezano meso je mehkeje, nego če se reže po dolgem, kakor leži vlaknovina.

Juha, katera se namerava shraniti za drugi dan, naj se le malo soli, kajti solna delca se bolj čisto raztopé v delj časa stoječej juhi, so-sebno ko se drugi dan opetovano segreje.

Kompot iz suhih fig prav dobro služi v slabih sadnih letinah, a se le malo pozna. Kakor drugo sadje, kuhajo se i fige s ploščicami od citrone. Če se hoče, prilije se tudi lahko malo vina. Sladkorja ni treba dosti, ker so fige tak precej sladke. Tako kuhan kompot se mrzel prinese na mizo.

Listnica uredništva.

F e d o r S o k o l Vaše pesmi in tudi Vaše pismo je napravilo name najboljši utis. Glede pesmi Vas bo naš pesnik kritik prav gotovo vesel, radi modrega pisma sem Vas bila vesela jaz, kajti zraven talenta imate tudi obilo zdravega razuma. V Vašem pismu ni nič one ošabnosti, katero kažejo drugi taki „mladi“, če so le enkrat tiskani v „Zvonu“. Tudi jaz spoznavam „Zvon“ za avtoriteto, a zato še ne sme, kdor piše v „Zvon“, pisati drugim listom tako nekako oblastno od zgoraj dol. Zdravi!

Odgovor našega pesnika kritika, ki je tudi moje mnenje: **R u d o l f u, B. - r i l u T e h o m i l u, T k a l s k e m u.** — Ali menite, da je „Slovenka“ otroški vrtec za pojezijo? Majhno pomislite, da pesmi ne delata samo ritem in rima, posebno če tako šepata, kakor v vaših delcih. Ako se ne upate povspeti tisočkrat višje, potem je boljše, da ponižno obtičite na prozajjskih tleh. Kjer ni ne ukusa, ne potrebnih študij, ne izvirnosti — tam je pesmovanje mlatev prazne slame.

H a d ž i - H a l e f: Povest mi ne ugaja, pošljem Vam jo, kakor želite nazaj. Kdor ljubi, se izda kmalu, le Vi niste hoteli, da bi drug vedel o drugem, da ga ljubi. In pa sploh nam je dovolj onih malomestnih spletk, v katerih ni nič novega z animivega. Morda p šljete drugikrat kaj boljšega.

G o n č a r o v. Ne vem, kako ste mogli pisati, da je Goestlova kritika še „grozomornejša“! On Vam je pritrdil le gledé jezika, a povesti ni odrekal njenih vrlin. Vi ste pa v brezpotrebem uvodu napadli družbo sv. Mohora, zametavali v s o našo literaturo, zabavljali v s e m pisateljem in kritikom, Vi ste obsojali — in kako! — v s o povest ter se norčevali iz spreobrnjenja in pokore. Baš tako brez potrebe in le radi „modernega“ ste napadli klerikalca. Zato sem Vam pisala: „Ne, ne, tako se ne sme i. t. d. Besed pa, kakor: — saj se poznamo! — zato, ker sem priobčila Goestlovo milo kritiko mesto Vaše, takih besed si ne dovoljujem! Stala sem do sedaj nad nizkim nivô, na katerem stoji, žal navadno Slovenci, oziraje se le na osebe in nad takim nizkim nivô, upam, tudi stati. — Vaš d. pis, ki je došel baš v času slovanske vzajemnosti, kakor vidite, sem priobčila.